

A HAMIS VÁD ELKÖVETÉSI MAGATARTÁSAINAK SAJÁTOSSÁGAI

BELOVICS ERVIN
egyetemi docens (PPKE JÁK)

A bűncselekmény eredete

A hamis vádat már a római jog is szankcionálta, kezdetben enyhébben, a Konstantin utáni korban viszont a tálíó elvét érvényesítve olyan büntetést mértek a hamisan vádaszkodóra, mint amilyen a vád valósága esetén a vádlottat érte volna.¹ A római jog azonban a hamis vádat személy ellen irányuló cselekvőségnek tekintette, ezért a rágalmozás speciális eseteként rendelte büntetni. Ez a felfogás a XVIII. század végéig lényegében egyeduralkodó jelleggel érvényesülve kihatott a hamis vádnak a büntetőjog rendszerében történő elhelyezésére, és mind a mai napig determinálja az elkövetési magatartások értelmezését.

Az a kérdés tehát, hogy a hamis vád személyi jogokat sértő vagy az igazságszolgáltatás ellen irányuló bűncselekmény-e, véglegesen a XIX. század közepén dőlt el, amikor is főként Binding, Liszt és Beling munkája alapján az a nézet vált uralkodóvá, hogy a hamis vád az állami igazságszolgáltatás érdekeit támadja.

A védett jogtárgy megítélésének problematikája a magyar jogfejlődésben is sokáig jelen volt. A vitát végérvényesen az 1878. évi V. törvénycikk, a Csemegi Kódex (továbbiakban: Csemegi Kódex) zárta le azzal, hogy a hamis vádat kiemelte a személy elleni deliktumok köréből, és azt elkülönítetten – a XII. Fejezetben – szabályozta.²

Angyal Pál az igazságszolgáltatáshoz fűződő érdekek hamis vád általi veszélyeztetését a következők szerint foglalja össze: Az igazságszolgáltatás szerveinek lényeges érdeke, hogy alaptalan eljárások ne terheljék „munkásságuk feleslegesen igénybe ne vétessék (ezért igen helyes az a néhány újabb törvényhozási munkálatban tetet öltött gondolat, mely szerint az el nem követett bűncselekménynek az elkövető személyének

¹ MOMMSEN: *Römisches Strafrecht*. 1899, 491–494.

² „227. § Hamis vádat követ el az : aki mást valamely hatóság előtt, büntetendő cselekmény elkövetésével, tudva hamisan vádol, vagy ellene tudva hamis bűnjeleket vagy bizonyítékokat kohol vagy állít elő.”

megjelölése nélkül történt feljelentése [...], valamint a hamis önfeljelentés [...] is büntetendő.”³ A hamis vádon alapuló döntések következtében csorbul az állami igazságszolgáltatásba vetett közbizalom, valamint a bírói tekintély, de a legsúlyosabb következménye a hamis vádnak, hogy az anyagi igazság elve azt követeli „hogy a bűnöst, de csak a bűnöst érje el a büntetés. Ezek a közösséget közelebről az állami igazságszolgáltatást érő sértések és veszélyeztetések annyira jellegzetesek, hogy azok mellett a magánszemélyt eshetőleg érő sérelmek elmosódnak”.⁴

Megjegyzést igényel, hogy a Csemegi Kódex a hamis vád egyik alakzataként⁵ jelenítette meg azt az esetkört, amit az 1978. évi IV. törvény, a hatályos Büntető Törvénykönyv (továbbiakban: Btk.) mentő körülmény elhallgatásának minősít, és külön nevesített deliktumként rendel büntetni. Ezzel az alakzattal azonban éppen az önálló léte miatt nem kívánok foglalkozni.

Lényegében a Csemegi Kódex rendelkezéseivel egyező szabályokat tartalmazott a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény (továbbiakban: 1961. évi Btk.), amely a hamis vádat szabályozó 172. §-t,⁶ „Az államigazgatás és az igazságszolgáltatás elleni bűntettek”-ről szóló XI. Fejezetben „Az igazságszolgáltatás elleni bűntettek” megnevezést viselő VI. Címben helyezte el.

A jelenleg is hatályos szöveg⁷ kialakítására 1978-ban került sor a Btk. megalkotásakor. A törvényszöveg elemzése alapján megállapítható, hogy determináló jellegű korrekció ekkor sem történt.

Tekintettel tehát arra, hogy az elkövetési magatartásokat már a Csemegi Kódex is – az említett mentő körülmény elhallgatásával kapcsolatos kivételtől eltekintve – lényegében a hatályos törvény rendelkezéseivel azonosan definiálta, ezért szükségesnek tartom az egyes büntető törvényekhez kapcsolódó korszakok jogirodalmának, illetve a joggyakorlatának az áttekintését.

A Csemegi Kódex az elkövetési magatartások alapján a hamis vádnak két alakzatát különböztette meg. Az egyiket a jogirodalom „tulajdonképpeni hamis vádnak”, a másik tevékenységi körrel megvalósított deliktumot „hamis gyanúkeltésnek” nevezte, mely felosztás – a releváns tényállási elemek változatlansága miatt – a mai napig létezik.

³ ANGYAL PÁL: *Pénzhamisítás. Hamis tanúzás és hamis eskü. Hamis vád*. Budapest: Attila Nyomda- Részvénytársaság, 1940, 237.

⁴ ANGYAL i. m. 238.

⁵ „230. § Aki oly tények vagy bizonyítékok tudomásával bír, melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése, – vagy ártatlanul elítéltnek kiszabadulása függ, és azokat akár az illetővel, vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja – ámbár azt magának, hozzátartozóinak, vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetette volna – vétséget követ el, és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.”

⁶ „172. § (1) Aki mást hatóság előtt

a) büntetett elkövetésével hamis vádol, vagy

b) ellene büntetetre vonatkozó bizonyítékokat kohol, hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

⁷ „233. § (1) Aki

a) a hatóság előtt mást bűncselekmény elkövetésével hamis vádol,

b) más ellen bűncselekményre vonatkozó koholt bizonyítékokat hoz a hatóság tudomására, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Figyelemmel arra, hogy az elkövetési magatartások szempontjából nincs jelentősége annak, hogy azok bűncselekményre, kihágásra vagy fegyelmi vétségre vonatkoznak-e, a bűncselekmény tekintetében leírtak nyilvánvalóan irányadók a kihágással, illetve a fegyelmi vétséggel történő vádolásra is. Mindez egyébként azzal igaz a hatályos törvényi szabályozásra, hogy a kihágás helyett a szabálysértés fogalom szerepel a szövegben.

1. A tulajdonképpeni hamis vád

A hamis vád ezen alakzatának a Csemegi Kódex szerinti elkövetési magatartása, másnak büntetendő cselekménnyel történő hamis vádolása.

Az 1961. évi Btk. által meghatározott elkövetési tevékenység a büntettel való hamis vádolás, míg a Btk. a büntett kifejezés helyett a bűncselekmény fogalmat szerepelteti a tényállásban.

A tulajdonképpeni hamis vád elkövetési magatartásával kapcsolatban két kérdést kell tisztázni, az egyik a vádolás tényállásszerűsége, a másik a hamisság jelentéstartalma.

a) A VÁDOLÁS TÉNYÁLLÁSSZERŰSÉGÉNEK KÖVETELMÉNYEI

A jogirodalomban a kezdetektől fogva valamennyi szerző felhívja a figyelmet arra, hogy vádoláson nem „a perjogi értelemben vett vád előterjesztése értendő, hanem minden oly nyilatkozat, mely alkalmul szolgálhat arra, hogy büntetőeljárás induljon.”⁸

Angyal szerint e követelménynek megfelelt a „feljelentés, a formászerű vádemelés, magánindítvány előterjesztése, a vádnak fenntartása a főtárgyaláson, a megszüntető határozat vagy felmentő ítélet ellen bejelentett perorvoslat”.⁹ A Curia ítélkezési gyakorlata is ezt az elvet érvényesítette, amikor több határozatában arra mutatott rá, hogy a vádolás fogalma alá esik a büntetendő cselekmények üldözésére hivatott hatóság előtt bármely olyan formában tett kijelentés, amely alkalmas a bűnvádi eljárás megindítására.

A vádolásnak a tényállásszerűség szempontjából két feltételnek kell megfelelnie, egyrészt, hogy bűncselekmény elkövetésére vonatkozó tényállítást tartalmazzon, másrészt, hogy az a megvádoltra terhelő jellegű legyen.

aa) A tényállítás fogalma

A tényállításnak ebből a szempontból ugyanazokkal a sajátosságokkal kell rendelkeznie, mint a rágalmazás esetében, ami egyértelműen bizonyítja azt a korábbi állítást, hogy a hamis vád a rágalmazásból eredeztethető. „Büntetőjogi értelemben a tény fogalmának körébe tartozik a múltban lejátszódott vagy a jelenben folyamatban levő emberi cselekedet, magatartás, illetve bármilyen esemény és történés”.¹⁰ Az idézett sorok a rágalmazás egyik elkövetési tevékenységének az értelmezésére születtek, de minden tekintetben vonatkoztathatók a hamis vád szóban forgó elkövetési magatartására.

⁸ ANGYAL i. m. 242.

⁹ Uo.

¹⁰ BELOVICS–MOLNÁR–SINKU: *Büntetőjog. Különös Rész*. IX. átdolgozott kiadás. Budapest: HVG – ORAC, 2011, 187.

A tényállítás differencia specifikája a hamis vád esetében abban áll, hogy a vádaszkodó olyan, pontosan körülírt cselekmény megvalósítását tulajdonítja egy másik személynek, amely kimeríti a Btk. Különös Részében büntetni rendelt valamely bűncselekmény törvényi tényállását.

A hamis vádat, mint bűncselekményt tehát az ilyen sajátossággal rendelkező vádolás, mint tényállítás hozza létre, ám a tényre utaló kifejezés használata már nem tekinthető a büntetőjogi felelősséget megalapozó tevékenységnek. Ennek oka az utóbbi általános jellege, míg a vádolásnak a múltban megtörtént eseményeket konkrétan kell megjelenítenie. A tényre utaló kifejezés tehát értékítélet, ezért hamis vádat nem valószínűsíthet meg (BJD 7330.).

Kérdéses azonban, hogy miként kell megítélni a tényre közvetlenül utaló kifejezés használatát. A közvetlenség alapján ugyanis ilyenkor a valóság egy jellemző mozzanatának olyan kiemeléséről van szó, amelyből logikailag következtetni lehet az egész eseményre, történetre. Ezért – álláspontom szerint – a tényre közvetlenül utaló kifejezés használata – a rágalmozás törvényi tényállásával egyezően – egy tekintet alá kell hogy essen a tényállítással, azaz általa a hamis vád létrejön.¹¹

Mindebből következően a vádolásnak közvetlennek és kifejezettnak kell lennie, ami azt jelenti, hogy bűncselekmény elkövetésére indirekt módon utaló kijelentések sem hozták létre a hamis vádat. Ennek klasszikus példája valamilyen, a tanú által állított ténynek a terhelt vagy a vele szembesített másik tanú által történő vitatása, mert az a nyilatkozat, amely szerint „a tanú által elmondottak nem tükrözik a valóságot” közvetve arra utal, hogy a tanú bűncselekményt, konkrétan a hamis tanúzás büntetettét valószínűsítette meg, ám az ilyen magatartás az ítélkezési gyakorlat szerint nem tényállásszerű (BH 1978. 316.).

A kifejtettekre figyelemmel megállapítható, hogy a vádolás olyan, tényállításban megnyilvánuló tevékenység, amely büntetőeljárás megindítására szolgálhat alapul.

Az elkövetési magatartást azonban kizárólag aktív tevékenységgel lehet megvalósítani. Mindez magának a vádolásnak a fogalmából, a vegyes mulasztásos jelleg kizártsága pedig a bűncselekmény dogmatikai sajátosságaiból következik.

A vegyes mulasztásos bűncselekményeknek ugyanis a jogirodalomban uralkodó, helyes álláspont szerint három típusát különböztethetjük meg. Az elsőbe azok a bűncselekmények sorolhatók, amelyek tekintetében a törvényi tényállás külön-külön megjeleníti a tevéses, illetve a mulasztásos alakzatot (például jogtalan elsajátítás), a másodikba a keretdiszpozíciók tartoznak (például számvitel rendjének megsértése), míg a harmadik csoportot a nyitott a törvényi tényállások alkotják.¹² A törvény szövege alapján egyértelműen megállapítható, hogy a hamis vád egyik csoportba sem sorolható és csak a teljesség igénye miatt jegyzem meg, hogy a nyitott törvényi tényállások mindig materiális bűncselekményként szabályozottak, márpedig a hamis vád törvényi tényál-

¹¹ E körben tehát a közvetlenségnek van determináló szerepe. A rágalmozás kapcsán fejti ki Vida Mihály, hogy a közvetlenség fennállását a körülmények elemzése alapján lehet eldönteni. (Például, ha lopások történtek a vállalatnál: rágalmozást valószínűsít meg a szobába belépő sértettre tett azon kijelentés, hogy „na megjött a vállalat szarkája”). NAGY FERENC (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös Rész.* Budapest: Korróna Kiadó, 1999, 191.

¹² Lásd részletesen GELLÉR BALÁZS JÓZSEF: *A Magyar Büntetőjog Tankönyve I. Általános tanok.* Budapest: Magyar Közlönylap Kiadó, 2008, 124–125.

lása alapeseti szinten eredményt nem tartalmaz, ezért a bűncselekmény nyitott törvényi tényállási jellege szóba sem kerülhet.

A vádolást a törvény alakszerűséghez nem köti, az írásban, szóban, vagyis bármilyen formában megtörténhet. (BH 2008. 208.).

ab) A bűncselekmény elkövetésével való vádolás problematikája.

A tényállásszerűség szempontjából kizárólag annak van relevanciája, hogy a vádaskodó a Btk. Különös Részében szankcionált deliktum megvalósítását írja le a feljelentésében. Teljességgel indifferens, hogy a vádat megfogalmazó személy által leírt cselekmény büntetőjogi minősítésére egyáltalán sor kerül-e vagy sem, illetve, ha ez megtörtént, az helyes vagy helytelen. Nem valósul meg viszont bűncselekmény, ha a tényközlések körében leírtak egyetlen különös részi törvényi tényállást sem merítenek ki, bár a vádaskodó azokat bűncselekménynek értékeli. Töretlen a jogalkalmazói gyakorlat abban a kérdésben, hogy a tényállítás büntetőjogi megítélése szempontjából a vádolás időpontjának van determináló szerepe, vagyis az elkövetési magatartás kifejtésekor kell a közölteknek valamely különös részi törvényi tényállás keretei közé illeszkednie. Ugyancsak egységes a jogalkalmazói gyakorlat annak megítélésében is, hogy amennyiben a hamis vádban megjelölt cselekmény büntethetősége a vádolás után megszűnik, mert például a jogalkotó az adott bűncselekmény törvényi tényállását hatályon kívül helyezi, a hamis vád ennek ellenére létrejön (BJD 7328.).

A vádolás további követelménye tehát, hogy a tényállítás bűncselekmény elkövetésére vonatkozzon, vagyis terhelő jellegű legyen, amely feltétel nyilvánvalóan megvalósul, ha a közöltek kimerítik a Btk. Különös Részében szereplő bármelyik bűncselekményi törvényi tényállását.

Probléma akkor merül fel, ha a leírtak összefüggésbe hozhatók a büntetőjogi felelősségre vonás valamelyik akadályával.

A jelzett összefüggéssel a jelenkor jogirodalma – annak jelentősége ellenére – csak felszínesen és elvétve foglalkozik, míg Angyal részletesen elemezte azt. Álláspontja szerint, ha a tények előadásából egyértelműen kitűnik az akadály léte, a hamis vád nem valósul meg azért, mert a leírt vagy elmondott cselekmény a vádló előadása szerint sem alapozhat meg büntetőjogi felelősségre vonást. Így például, ha „a feljelentés így szól: A. örültségi rohamában megölte B-t (Btk. 76. §); C. 4 évvel ezelőtt elkövette a párviadal vétségét (Btk. 106. §. ut. bek., az elévülési idő 3 év); a szolgálatadó feljelentő alkalmazottját, hogy 6 hónappal ezelőtt észrevette, hogy őt meglopta (Btk. 112. §), az indítványi határidő 3 hónap stb.”¹³ Angyal arra is rámutat – hivatkozva Binding, Liszt, Gerland okfejtésére –, hogy amennyiben a vádló a büntethetőséget kizáró vagy a bűnvádi eljárást gátló okokat elhallgatja, úgy a hamis vád fennforog.

Az elkövetési magatartás elemzése során Edvi Illés Károly is vizsgálat tárgyává tette az említett kérdést, nevezetesen hogy „tárgya lehet-e a hamis vádnak az elévült vagy kegyelem útján elengedett büntetendő cselekmény”.¹⁴ Edvi Illés a kérdésre azt

¹³ ANGYAL i. m. 252.

¹⁴ EDVI ILLÉS KÁROLY: *A Magyar Büntető Törvénykönyv magyarázata*. II. kötet. Budapest: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. kiadása, 1909, 252.

a választ adja, amely szerint ilyenkor az említett okok fennállása miatt a bíróság már nem vizsgálhatja a feljelentett cselekményt. Ezért az elévült vagy kegyelem útján elengedett büntetendő cselekmények nem lehetnek tárgyai a hamis vádnak. Edvi Illés e tételével kapcsolatban Angyal – helyesen – arra hívja fel a figyelmet, hogy így a tétel pontatlan, relevanciája van ugyanis egy szubjektív elemnek, „mert az elévülés és kegyelem esetében is azon fordul a hamis vád megállapíthatósága, tudott-e a vádoló e körülményekről vagy sem; ha tudott azokról, s szándékosan elhallgatta azokat, a hamis vád megállapítható, különben nem”.¹⁵

Részletesen foglalkozik a problémával az 1961. évi Btk. hatályba lépésének idején Földvári József is. Álláspontja szerint a „büntett” kifejezés használata akkor okozhat problémát, ha a vádaskodó által megvádolt személy valamilyen okból kifolyólag nem büntethető. „Büntettnak tekinthető-e a 14 éven aluli gyermek, az elmebeteg, a jogos védelemben cselekvő, a magánindítvány hiánya miatt felelősségre nem vonható, továbbá az olyan személy cselekménye, akinek esetleges tényállásszerű cselekménye már elévült?”¹⁶ A feltett kérdésre Földvári azt a választ adja, ha vádolásnak kell tekinteni minden olyan tevékenységet, amely büntetőeljárás alapjául szolgálhat, ebből egyben az is következik, hogy nem valósul meg a hamis vád olyan esetekben, amikor az elkövető maga utal valamilyen akadályra. Ezt a megállapítást egyaránt vonatkoztatja a büntethetőséget kizáró és a büntethetőséget megszüntető okokra. Ilyenkor tehát a vádolás nem alkalmas büntetőeljárás megindítására és a jogtárgy veszélyeztetése sem forog fenn, így – a végső összegzése szerint – „a hamis vád büntette elkövethető olyan személyekkel szemben is, akiknél a büntethetőségnek akár szubjektív, akár objektív feltételei közül egyesek hiányoznak kivéve, ha az elkövető e feltételek hiányára utal.”¹⁷

Angyal idézett gondolatait összefoglalva Bócz Endre arra a következtetésre jut, hogy a példákkal szemléltetett okfejtés helyes, az álláspont azonban „a kóros elmeállapot folytán nem büntethető személyeket illetően bizonyos mértékű felülvizsgálatra szorul.”¹⁸ Bócz e véleményének a megfogalmazását követően azonban kizárólag a Btk. 74. §-ának (1) bekezdésére – tehát a kényszergyógykezelésnek a szabályaira – utal, amelyek szerint személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjének kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elméműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egy évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni. Bócz tehát Angyalnak az „A. örültségi rohamában megölte B-t” példáját azzal egészíti ki, hogy ha a leírt történet valós és a vádat tartalmazó közlésből kitűnik a büntethetőségi akadály, hamis vád azért nem jön létre, mert a feljelentettel szemben kényszergyógykezelés elrendelése érdekében indítható csak eljárás és a valóságnak megfelelő tényközlések miatt az igazságszolgáltatás rendjét veszély nem fenyegeti. Azonban a Btk. 24. §-a (1) bekezdésében szabályozott kóros elmeállapot fennállásakor – amennyiben

¹⁵ ANGYAL i. m. 253.

¹⁶ FÖLDVÁRI JÓZSEF: *Az igazságszolgáltatás elleni büntettek*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1965, 80.

¹⁷ FÖLDVÁRI i. m. 73.

¹⁸ LÁSZLÓ JENŐ (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv magyarázata*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1986, 686.

a vádaskodásban leírtak valótlanok, és a feljelentés olyan cselekményt tartalmaz, amely megalapozhatja a kényszergyógykezelés elrendelését – a hamis vád alapján a büntethetőségi akadály léte ellenére a büntetőeljárás megindítására sor kerül.¹⁹ Megjegyzem – egyetértve Bócz Endre gondolatával – olyannyira veszélyeztetheti a hamis vádaskodásban megnyilvánuló cselekmény ez esetben az igazságszolgáltatás rendjét, hogy elvileg az is előfordulhat, hogy a bíróság – jogellenes cselekmény hiányában – rendeli el a megvádolt kényszergyógykezelését.

Abban az esetben tehát, ha a vádat tartalmazó feljelentésben, magánindítványban stb. az elkövető valós eseményeket ír le, és utal az általa ismert büntetőjogi felelősségre vonást akadályozó tényezőre, hamis vádról nem beszélhetünk. Amikor a közölt események valótlanok, azonban az elkövető az akadályozó tényezőt is megjelöli – például elkövetési időpontként olyan napot közöl amelyre, illetve a leírt magatartásra figyelemmel az elévülés már nyilvánvalóan bekövetkezett – a hamis vád nem jön létre, ám más bűncselekmény, például a rágalmazás igen. A harmadik lehetőség, hogy a leírt események megtörténtek, de a vádaskodó elhallgatja az általa ismert büntetőjogi felelősségre vonást megakadályozó körülményeket, ilyenkor a hamis vád bűncselekménye megvalósul, kivéve, ha a valós események megalapoznák a kényszergyógykezelés elrendelését, és a hallgatás kizárólag a kóros elmeállapottal kapcsolatos. Végül, amennyiben a leírtak valótlanul tartalmazzák egy személy elleni erőszakos vagy egy közveszélyt okozó bűncselekmény megtörténtét, és a vádaskodó közli, hogy a megvádolt a Btk. 24. §-ának (1) bekezdése szerinti kóros elmeállapotú, a hamis vád szintén létrejön.

ac) A vádolás személyre konkretizáltsága

A törvény szövegéből egyértelműen következik, hogy a vádaskodás csak az elkövetőtől különböző személy ellen irányulhat.

A vádolás tényállásszerűségének további feltétele, hogy a vádaskodó egy élő, egyedileg meghatározott, de legalábbis egyértelműen felismerhetővé tett személynek tulajdonítja a konkrét bűncselekmény elkövetését. Amikor a feljelentő már meghalt személyt jelöl meg elkövetőként – attól függetlenül, hogy közli-e a halál tényét vagy sem – hamis vádról nem lehet szó, de a kegyeletsértés (Btk. 181. §) megvalósulhat. A megvádoltnak tehát egyedileg azonosíthatónak kell lennie, amihez nem szükséges a név vagy más személyes adatok feltüntetése, elégséges azoknak a tényeknek, körülményeknek a közlése, amelyek alapján csak egyetlen személy kerülhet gyanúba (például Szentendre főterén lévő hentesüzlet tulajdonosa, feltéve, hogy Szentendre főterén csak egy hentesüzlet üzemel és annak csak egy tulajdonosa van). Ezért az „ismeretlen tettes” ellen tett feljelentés is létrehozza a hamis vádat, ha a közöltek egy személyre vonatkozathatóak (BJD 2814.). Erre egyébként már a Curia is rámutatott több eseti döntésében, amelyek lényege szerint „Nem mentesítheti magát vádlott azáltal, hogy feljelentését annak külszén és kérelmi részében ismeretlen tettesek ellen tettnek jelöli meg, ha a feljelentésből kiténik,

¹⁹ Lásd a gondolatok megfogalmazásakor hatályos 1973. évi I. törvény 128. §-ának a) pontját, illetve az ezzel a rendelkezéssel tartalmilag teljes egészében megegyező, jelenleg hatályos Be. 174. §-a (3) bekezdésének a) pontját.

hogy a feljelentett bűncselekmények elkövetői csakis a feljelentésben megnevezett sértettek lehettek (Bjt. 89.k.122.).²⁰

ad) A vádolás hitelt érdemlőségének relevanciája

A megvádoltra nézve a tényállítás akkor lesz terhelő jellegű, ha a vádaskodó – ahogy arra már utaltam – egy konkrét bűncselekmény végrehajtását rója fel neki.

Egyes szerzők szerint ebben a körben bír jelentőséggel a hitelt érdemlőség látszatának a kérdése, mert ha a vádaskodás hiteltelensége nyilvánvaló, akkor „minden további vizsgálat nélkül mód van a nyomozás megtagadására,²¹ a büntetőeljárás kiváltására objektíve alkalmatlan közlés miatt pedig a hamis vád sem valósul meg. Az okfejtés Bócz Endrétől származik, aki példaként természeti törvényekkel vagy köztudomású tényekkel ellentétes 'vádakra' hivatkozik, illetve ide sorolja azt is, amikor a leírtak valótlansága az egyértelműen ellentétes állítások miatt első látásra szembeszökő vagy a megfogalmazottak bár nem hihetetlenek, de szemben állnak a hatóság által hivatalosan ismert adatokkal. Ennek az álláspontnak a helyességéről csak a hatályos büntetőeljárás-törvény rendelkezéseinek a figyelembevételével lehet véleményt formálni. Az ismeretett okfejtés megfogalmazásakor hatályos büntetőeljárás-törvény, a jelenleg a feljelentés elutasításának körében szabályozott okokat a nyomozás megtagadásának indokaként szerepeltette.²² Figyelemmel arra, hogy a nyomozás megtagadására és a feljelentés elutasítására alapul szolgáló okok között szignifikáns eltérés nincs, a kérdést a hatályos Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) rendelkezéseinek az elemzésével teszem vizsgálat tárgyává. Az arra jogosultnak a feljelentés beérkezését követően a feljelentésben közöltekre figyelemmel kell meghoznia az elutasító vagy a nyomozást elrendelő döntést. Amennyiben a feljelentésben szereplő adatok alapján megalapozott döntés nem hozható, a feljelentés kiegészítésének van helye. Mivel a hatályos törvény a nyomozás megindítását az egyszerű gyanúhoz köti olyankor, amikor ez – vagyis a bűncselekmény megvalósulásának gyanúja – magából a feljelentésből kitűnik, a nyomozást el kell rendelni, és fordítva, ha az egyszerű gyanúra okot adó adatok a feljelentésből hiányoznak, a feljelentést el kell utasítani. Az első esetben arról van tehát szó, hogy a vádaskodó által leírtak alkalmasak a büntetőeljárás megindítására, míg

²⁰ ANGYAL i. m. 243.

²¹ LÁSZLÓ (szerk) i. m. 688.

²² Az 1973. évi I. törvény 127. §-ának (1) bekezdése szerint „a nyomozást határozattal meg kell tagadni, ha a feljelentésből vagy a feljelentés kiegészítése során szerzett adatokból megállapítható, hogy

- a) a feljelentett cselekmény nem bűncselekmény,
- b) büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok áll fenn,
- c) a feljelentett cselekményt már jogerősen elbírálták”.

A jelenleg hatályos Be. 174. §-ának (1) bekezdése szerint „az ügyész a tudomására jutott feljelentést három napon belül határozattal elutasítja, ha magából a feljelentésből megállapítható, hogy

- a) a cselekmény nem bűncselekmény,
- b) a bűncselekmény gyanúja hiányzik,
- c) a büntethetőséget kizáró ok (Btk. 22. §) állapítható meg,
- d) eljárás halál, elévül vagy kegyelem [Btk. 32. § a)–c) pont] folytán nem indítható
- e) a magánindítvány, kívánat vagy feljelentés hiányzik,
- f) a cselekményt már jogerősen elbírálták.

a második esetben ezzel szemben a közöltek azt nem alapozzák meg. Amennyiben a feljelentésben foglaltak a nyomozás elrendelését eredményezik, csak ezt követően kerülhet sor a tényállás felderítésére, vagyis „a hitelt érdemlőség tisztázására”. Példával alátámasztva az előbbieket, amennyiben a feljelentő azt állítja, hogy a 90. életévét betöltött feljelentett vele erőszakkal, az akarata ellenére közösült, arra hivatkozva, hogy a feljelentett életkora miatt a cselekmény elkövetésének a valószínűsége rendkívül csekély, a feljelentést a Be. 174. § (1) bekezdésének a) vagy b) pontjára alapítottan elutasítani nem lehet. A tények tisztázása csak nyomozás során lehetséges, és ha a közöltek valótlansága kiderül, a hamis vád megvalósul, mert a feljelentő konkrét személynek, konkrét bűncselekmény elkövetését tulajdonította valótlannul. A feljelentő közléseit mindig a természeti törvények alapján kell megítélni, és erre tekintettel kell meghozni a feljelentést elutasító vagy a nyomozást elrendelő döntést. A Be. 75. §-ának (3) bekezdésére figyelemmel²³ a köztudomású, valamint az olyan tényeket, amelyekről a bíróságnak, az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van, bizonyítani nem kell. Ebből egyértelműen az következik, hogy a döntést a köztudomású vagy hivatalosan tudott adatokra kell alapítani, az ezekkel ellentétes állításokat pedig figyelembe venni nem lehet, vagyis az ilyen vádaskodás objektíve valóban „alkalmatlan közlés”, ezért a hamis vád bűncselekményét nem hozza létre.

2. A hamis gyanúfeltés

A hamis gyanúfeltés a bűncselekményre vonatkozó koholt bizonyítékoknak a hatóság tudomására hozatalát jelenti. A koholás kifejezés tartalmilag hamisítást jelent. Tekintettel a Be. rendelkezéseire is, bizonyítékot „koholni” egyértelműen csak a bizonyítási eszközökre gyakorolt tevékenységgel lehet. Az ilyen jellegű tevékenység megnyilvánulhat korábban nem létezett – és ebből fakadóan valótlán – bizonyítási eszközök létrehozásában vagy létező bizonyítási eszközök releváns sajátosságainak a megváltoztatásában.

a) A KOHOLT BIZONYÍTÉKOKKAL KAPCSOLATOS ÁLLÁSPONTOK

A kezdetektől fogva vitatott a jogirodalomban, hogy kizárólag tárgyi bizonyítási eszközök lehet-e hamisítani vagy személyi jellegűeket is.

A problémakör a Curia ítélkezési gyakorlatában is megjelent. Az egyik eseti döntés indokolása szerint „a hamis bizonyíték előállítása alatt csupán tárgyi (dologi) bizonyíték készítését, készíttetését, csináltatását, előterjesztését, de nem egyúttal személyi bizonyítékok (például tanúvallomás) koholását is kell érteni” (Bj. dtár 13. k. 71.).

Angyal az említett ítélkezési gyakorlattal szemben úgy foglalt állást, hogy a hamis vád törvényi tényállását teljes egészében kimeríti a személyi bizonyítékok koholása is. Okfejtése szerint „Hamis bizonyíték előállítás lesz, például a tanúk vagy szakértők szándékos megtévesztése”.²⁴

²³ „75. § (3): Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van”, amely szabályozás tartalmilag teljes egészében megegyezik az 1973. évi I. törvény 59. §-a (2) bekezdésének a rendelkezésével.

²⁴ ANGYAL i. m. 249.

A szerzők többsége jelenleg is arra mutat rá, hogy kizárólag tárgyi bizonyítási eszköz lehet „kohlolni”, – ide értve az okiratokat is – mert ha a bizonyítás eszköze személytől (tanú, szakértő) eredeztethető, úgy más bűncselekmények – hamis tanúzásra felhívás, felbujtóként elkövetett hamis tanúzás – jöhetnek szóba.²⁵

Bócz Endre viszont – lényegében Angyal példái nyomán – annak a véleményének ad hangot, hogy személyi bizonyíték koholása is lehetséges. Ha „A. az általa ismert B. képeben (annak maszkírozva) követ el úgy bűncselekményt, hogy az eset tanúja (C.) a tettest B-ben ismerje fel, vagy A. elloppja B. pénzét, és mikor a lopást felfedezve kutatni kezdenek utána, tanúk előtt úgy tesz, mintha közös szobatársuk, C. holmija közé rejtve találta volna azt meg, a tanú hamis észleletének és emlékképének szándékos létrehozatala sem felbujtó, sem közvetett tettesi minőségben elkövetett hamis tanúzás megállapítására nem alkalmas, hiszen épp a „rábírási” hiányzik. A hamis személyi bizonyíték (a tanúvallomásban kijelentett ténytudomás) előfeltételének a hamis ténytudomásnak az ilyen módon való megteremtése nézetem szerint személyi bizonyíték koholása”.²⁶ Bócz álláspontjának alátámasztására hivatkozik a Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntésére is, amely hamis bizonyíték koholásának minősítette, hogy az elkövető eszméletlenséget színlelt állítólagos leütésének valószínűsítése végett (BJD. 2811.). Bócz okfejtése azonban álláspontom szerint téves, annak helyességét maguk a felhozott példák cáfolják. Abban az esetben ugyanis, ha A. azért maszkírozza magát B-nek, hogy az általa elkövetett bűncselekményt észlelő C. a tettest B-ben ismerje fel, és C. a tanúkenti kihallgatásakor azt a szubjektíve igaz, ám objektíve hamis vallomást teszi, amely szerint B. a bűncselekmény elkövetője, ezáltal megvalósítja a hamis tanúzás büntetének tényállását, hiszen az ügy lényeges körülményeire vonatkozóan – vagyis, hogy ki a bűncselekmény elkövetője – valótlan vallomást tett, ám ennek oka, hogy tévedésben volt, ami a büntetőjogi felelősségre vonhatóságát kizárja. Mivel a tévedését A. okozta, a büntetőjogi felelősség is őt terheli a hamis tanúzásért, mint közvetett tettest. Ugyanez a dogmatikai megoldása a másik példának, illetve a Legfelsőbb Bíróság eseti döntésében kifejtetteknek.

A jogirodalom által megfogalmazott azon tételt tehát, amely szerint bizonyítékot koholni csak tárgyi bizonyítási eszközre (okira) lehet, mert a személyi bizonyíték koholása hamis tanúzásra való felhívást vagy felbujtást valósít meg, helyesnek tartom azzal a kiegészítéssel, hogy a közvetett tettesi elkövetői alakzat létrejötte sem kizárt.

b) A TERHELT VALLOMÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE

Megjegyzem, hogy azon tétel megfogalmazói, akik szerint kizárólag tárgyi bizonyítási eszközt lehet „kohlolni”, nem szólnak a terhelt vallomásáról, mint bizonyítási eszközről, holott az eljárási törvény vonatkozó rendelkezése²⁷ alapján nem kétséges,

²⁵ Lásd *Magyar Büntetőjog. Különös Rész.* Szerkesztette: FONYÓ ANTAL. Budapest: BM Könyvkiadó, 1981, 297.; *A Magyar Büntetőjog Különös Rész.* Szerkesztette: NAGY FERENC. Budapest: Korona Kiadó, 1999, 358–359.; *Magyar Büntetőjog. Különös Rész.* Szerkesztette: TÓTH MIHÁLY. Budapest: Osiris Kiadó, 2005, 259.

²⁶ LÁSZLÓ (szerk) i. m. 692.

²⁷ „76. § (1) A bizonyítás eszközei a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása”.

hogyan a terhelt vallomása is eszköze a bizonyításnak. Márpedig, ha a terhelt – valakinek a rábírására – a vallomásában mást bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol – figyelemmel arra, hogy a védekezési szabadsága bűncselekmény elkövetésére nem terjed ki –, a vallomás megtételével a szóban forgó deliktumot elköveti. Az sem képezheti vita tárgyát természetesen, hogy a terhelt vallomása személytől eredő, és ezért a tárgyi bizonyítási eszközök körébe nem sorolható. Mindezek ellenére a megfogalmazott tétel helyes, mert az említett esetben a hamis vádnak nem a bizonyítékok koholásában megnyilvánuló alakzata jön létre, hanem a „tulajdonképpeni hamis vád”-at valósítja meg a terhelt, és ennek a bűncselekménynek lesz a felbujtója az, aki a terheltet erre rábírta.

A terhelt vallomásának az értékelése során kell szólni az előbbieken már említett védekezési szabadság problematikájáról. Az alaptétel, hogy amennyiben vallomást tesz, a terheltet igazmondási kötelezettség nem terheli, a kérdés ezért az, hogy melyek a „védekezési hazugság” határai.

- ba) Az első lehetséges eset, hogy a terhelt tagadja az általa elkövetetteket, mely tagadásnak a hamis vád szempontjából nyilvánvalóan csak akkor lehet jelentősége, ha a bűncselekményt többen valósították meg, és az egyik terheltnek a tagadása szükségszerűen a másik terhelt személyét illetően vádként jelentkezik. Így például ketten egy sötét és elhagyott utcán közrefogják a sértettet annak érdekében, hogy az értéktárgyait zsebtolvajlás útján megszerezzék, ám az egyik elkövető az előzetes megállapodás kereteit túllépve hasba szúrja a sértettet és így halálos sérülést okoz, ha az eljárás során ezen cselekvőségét tagadja, valójában egyben ez azt is jelenti, hogy a sértett életét a másik elkövető oltotta ki. A tagadás azonban indirekt volta miatt a terhelt esetében sem jelenthet tényállítást.
- bb) Elképzelhető, hogy a terhelt a védekezése során az általa megvalósított bűncselekmény létrehozójaként egy kitalált, nem létező személyt jelöl meg. Ilyenkor a hamis vád a megvádolt személy fiktív volta miatt szóba sem jöhet.
- bc) Előfordulhat, hogy a terhelt a büntetőjog-ellenes magatartását egy általa konkrétan megjelölt személynek tulajdonítja. A védekezési szabadság azonban – ahogy már utaltam rá – erre nem vonatkoztatható, vagyis az ilyen jellegű hazugság a hamis vádat létrehozza.
- bd) A hamis vádnak egy sajátos esete az olyan terhelti védekezés, amikor annak érdekében, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás alól mentesüljön (például jogos védelem címén) mást bűncselekménnyel (például testi sértés megvalósítására irányuló magatartással) vádol valótlanul.
- be) Végül egyes szerzők a védekezési szabadság körébe utalják azon – általában a bírósági tárgyaláson elhangzó – terhelti állításokat, amelyek szerint az ellenük lefolytatott büntetőeljárás során, így különösen a gyanúsított kihallgatásukkor, a vallomás kikényszerítése érdekében jogellenes fenyegetést vagy erőszakot alkalmaztak, és ezt a magatartást, ha a terhelt emiatt feljelentést nem tesz, a hitelt érdemlőség látszatának a hiánya okából hamis vádként nem értékeli. Ez az álláspont azonban csak akkor helyes, ha a terhelt konkrét tényekre hivatkozás nélkül az általánosság síkján hivatkozik kényszerre vagy fenyegetésre, mert ha az ilyen

jellegű védekezés konkrét tényállításokat tartalmaz – a hatóság előtti elhangzása révén – a hamis vád létrejön.

c) A VALÓS TÉNYT IGAZOLÓ KOHOLT BIZONYÍTÉK BÜNTETŐJOGI MEGÍTÉLÉSE

Ugyancsak vitatott kérdés a hamis vád ezen alakzatával kapcsolatban, hogy a valós tényt igazoló koholt bizonyítéknak a hatóság tudomására hozatala kimeríti-e a szóban forgó törvényi tényállást. A Legfelsőbb Bíróság az egyik eseti döntésében nem hamis vádnak, hanem hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisításnak minősítette, amikor az ügyben eljáró nyomozó a jelentésében azt állította, hogy a tanú látta, amint a név szerint megjelölt személyek az ellopott dolgokat árulták, holott a tanú, illet nem látott és ilyen tartalmú nyilatkozatot sem tett. A Legfelsőbb Bíróság azért nem látta megvalósultnak a hamis vád második alakzatát, mert – érvelése szerint – a nyomozó bízott abban, hogy a nyilvánvalóan hamis bizonyíték valós tényeket igazol (BH 1983. 268.). Ez az okfejtés azonban egyértelműen téves, mert ha a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó hamis bizonyítékokat hoznak a hatóság tudomására, a hamis vád létrejön azáltal, hogy maga a bizonyíték hamis. A bizonyítási eszközökből eredő bizonyíték ugyanis a hitelessége, valós volta alapján képes valós tényeket igazolni, a hamis bizonyíték – amint az a Legfelsőbb Bíróság eseti döntéséből is kiderül – legfeljebb a valósnak vélt körülmények „igazolására”, tehát valamilyen feltételezés „alátámasztására” szolgálhat.

d) A KONKRÉT SZEMÉLYRE UTALTSÁG ÉS A TERHELŐ JELLEG KÖVETELMÉNYE

A szóban forgó elkövetési magatartás megvalósulásának további feltétele – a tulajdonképpeni hamis váddal egyezően –, hogy annak konkrét személyre kell vonatkoznia. Földvári József véleménye szerint ez kétféle módon lehetséges: „először, ha az elkövető bűncselekménynél nem szerepelt tárgyat úgy állítja be, hogy az meghatározott személy ellen gyanút kelt és másodszer, ha az elkövető egy bűncselekmény elkövetésével valóban összefüggő tárgyat meghatározott személlyel hoz olyan kapcsolatba, hogy ellene bizonyítékul szolgálhat”.²⁸ A hamis vád elkövetőjének tehát – hangsúlyozza Földvári – egyértelműen és kifejezetten olyan összefüggést kell teremtenie, amelynek révén meghatározott személy kerül bűncselekmény elkövetésének a gyanújába. Abban az esetben tehát, ha a koholt bizonyíték meghatározott személlyel nem hozható összefüggésbe, a hamis vád nem jön létre.

A koholt bizonyítéknak a konkrét, ártatlan személy vonatkozásában terhelő jellegűnek kell lennie.

Ezért minden olyan esetben, amikor a hamis bizonyítási eszköz létrehozása vagy a létező bizonyítási eszköz megváltoztatása a bűncselekmény elkövetőjének az érdekét szolgálja, nem hamis vádnak, hanem bűnpártolásnak minősül a cselekmény. Az utóbbi esetben – vagyis, amikor a bűncselekmény tényleges elkövetőjének a javára szolgál a bizonyítási eszközök meghamisítása – viszont indifferens, hogy harmadik, vagy a bizonyítási eszközt megváltoztatató vagy létrehozó személyre nézve alakul ki valótlanul a terhelő helyzet, mert a hamis önvád is bűnpártolásként értékelendő.

²⁸ FÖLDVÁRI i. m. 92.

3. A vádolás és a gyanúkeltés hamisságának jelentéstartalma

Elengedhetetlen feltétele a büntetőjogi felelősségre vonásnak a vádolás, illetve a gyanúkeltés hamissága.

A vádolás, azaz a tényállítás akkor hamis, ha a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából releváns tételei tárgyilag valótlanok. A hamisság objektív hamisságot jelent, így objektíve hamis a vádolás „ha annak tartalma egészben, vagy a büntetendőségre vonatkozó részében a valóságtól eltér, azaz tartalmilag olyan, hogy csak azért keletkezhetik annak alapján a bevádolt ellen büntető igény, mert a valóságtól eltérően, bűncselekmény tényálladékára vonatkozó adatokat foglal magában.”²⁹ Amennyiben, bár a vádaskodó hamisnak véli az általa leírtakat, de azok valós tények, a bűncselekmény nem jön létre.

Ellentétes a megítélése a jogirodalomban annak a helyzetnek, amikor a feljelentés domináns részében valós tényeket tartalmaz, azonban a vádaskodó azokat olyan valótlan adatokkal egészíti ki, amelyek révén a megvádoltat az általa létrehozottnál súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt kellene felelősségre vonni. Angyal szerint hamis a vádolás, ha a megjelölt személy a bűncselekményt egyáltalán nem követte el „vagy, ha csekélyebb súlyú deliktumot követett el”.³⁰ A problémakört Angyal a részleges valótlanság tárgykörében elemzi és annak a véleményének ad hangot, hogy ilyenkor az objektív hamisság kérdésének mikénti eldöntése attól függ, hogy „csak egyszerű (a mindennapi beszédmódban szokásos) túlzó beállításról vagy a jogi minősítést a bevádolt hátrányára befolyásolni alkalmas adatközlésről van-e szó”.³¹

Az utóbbi esetben ugyanis álláspontja szerint a hamis vád létrejön. Hasonló véleményen van Edvi Illés Károly is, aki azt hangsúlyozza, hogy objektíve hamis a vád, ha a feljelentett személy „vagy általában nem követte el a neki tulajdonított büntetendő cselekményt vagy egészen más, csekélyebb minőségű deliktumot követett el, amivel vádolva volt.”³² Edvi Illés részletesen idézi az Anyaggyűjteményt, amely szerint „A kérdés csakis subjectív szempontból oldható meg. Tudta-e a vádló, hogy azon körülmények valótlanok, melyeket vádjában vádlott terhére felhozott, s melyek azt súlyosabb büntetés alá esőnek mutatják, mint azon cselekmény, melyet vádlott valódiilag elkövetett? Volt-e vádlottnak elégséges oka a súlyosbító körülményeket valótlanok tartani? Ha a vádló azon körülmények valótlanosságát tudta, melyekkel vádját megtoldotta; ha ő ezeket szándékosan költötte; vagy ha – a szándék kérdésének egy másik megállapítását követve – nem tudta, hogy ezen körülmények valók: az esetben a vád azon része, mely nem való, s vádlottnak jogtalan megterheltetésére mégis mint valódi tény állíttatott, kétségtelenül megállapítja a hamis vád büntetettét, esetleg vétségét (Anyaggy.II.k.375.1.).³³ Az idézeteket, ha nem is teljes terjedelemben, de egyetértőleg ismerteti Fayer László is.³⁴ Edvi Illés és Fayer tehát a megoldás kulcsát a szubjektív oldalon vélték megtalálni.

²⁹ ANGYAL i. m. 253.

³⁰ ANGYAL i. m. 253.

³¹ ANGYAL i. m. 254.

³² EDVI i. m. 255.

³³ EDVI i. m. 256.

³⁴ FAYER LÁSZLÓ: *A Magyar Büntetőjog Kézikönyve*. Budapest: Franklin Társulat, 1905, 86.

A problémakör a hamis váddal foglalkozó írásokban a későbbiek során is megjelenik, így Bócz Endre gondolatai szerint, amennyiben a vádat alkotó esemény fő vonásai megtörténtek, és azt a megvádolt követte el, de a vádat megfogalmazó a valós tényekhez olyan valótlan körülményeket kapcsol, amelyek befolyásolják a büntetőjogi felelősséget (például a valóban elkövetett lopást rablássá minősítik) a hamis vád nem állapítható meg, a cselekmény egyéb feltételek megléte esetén hamis tanúzás lehet.³⁵

A magam részéről Bócz Endre álláspontjával értek egyet, tekintettel arra, hogy ilyenkor a vádaskodónak a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó tényállításai nem hamisak, a büntetőeljárás megindítására alappal kerül sor. Igaz továbbá az is, hogy a nyomozó hatóság a feljelentőt nyilván tanúként fogja kihallgatni, a cselekmény jogi minősítésére kiható tények az ügy lényeges körülményeinek minősülnek, ezért a tanúnak az e körben tett valótlan vallomása a hamis tanúzást valósítja meg.

A koholt bizonyítéknak ugyancsak objektíve kell hamisnak lennie. Az utóbb létrehozott, tehát az „előállított” bizonyíték nyilvánvalóan objektíve hamis, míg a megváltoztatott bizonyíték hamissá az elkövetési magatartás kifejtése révén válik. A hamis gyanúfeltétel a koholt bizonyítéknak a hatóságnak a tudomására hozatalával valósul meg, mely fordulat azáltal jön létre, hogy az elkövető akár közvetlenül, akár közvetve de gondoskodik arról, hogy a hatóság a koholt bizonyítékot megismerje. Ez konkrétan megvalósulhat úgy, hogy az elkövető átadja a koholt bizonyítási eszközt a hatóság tagjának, vagy a körülményeket úgy alakítja, hogy a hatóság a bizonyítási eszközökre rátaláljon.

Összegzés

Az igazságszolgáltatás érdekei ellen irányuló bűncselekmények többsége egyidős magával a büntetőjoggal. Ennek oka nyilvánvalóan az a felismerés, hogy az ide tartozó deliktumok magát az igazságszolgáltatást kívánják befolyásolni, mely befolyásolás, ha érvényesülni képes, a lényegét, vagyis az igazságot ferdíti el, és igazságtalan döntéseket eredményez. A több évezredes múlt ellenére azonban, amint az bemutatásra került, még az e körbe tartozó legjelentősebb bűncselekmény esetében is léteznek olyan dogmatikai problémák, amelyek megoldatlanok vagy amelyek megoldása „félresiklott”.

Megítélésem szerint ezek döntő része dogmatikailag helytálló következtetésekkel feloldható, az ilyen módon nem korrigálható hibák kiküszöbölése viszont a jogalkotó kötelessége. Erre most az új Büntető Törvénykönyv megalkotása során nyilvánvalóan lehetőség nyílik.

---

³⁵ LÁSZLÓ (szerk) i. m. 690.